

УДК 711.581

Т. Максимюк, В. Дідик, С. Тупісь, І. Файдула, Ю. Сабан

АРХІТЕКТУРА ВИДНОКРАЮ У СТАНОВЛЕННІ ПРОФЕСІЇ МІСТОБУДУВАННЯ

© Максимюк Т., Дідик В., Тупісь С., Файдула І., Сабан Ю., 20001

Стаття присвячена історії та розвитку львівської школи ландшафтної архітектури.

The article is devoted to the history and development of Lviv school of landscape art.

Напрямки в архітектурній творчості – містобудування та архітектура виднокраю – завжди поряд, ніби шлюбна пара. Кожен з них мав власну дорогу, яка могла бути і хибною, якщо не було того, хто йшов хоч і своєю дорогою, але поряд, ніби підтримуючи один одного. У цьому філософія самого життя людини як частки життя Природи Землі та її діяльності. Споконвіку людина будувала собі дім. Справедливо про це сказав Джон Рескін, що грецьке мистецтво починається в садах Алкіноя, які були описані ще Великим Гомером в його "Одісеї", в садах, де царить взірцевий порядок та повнота мистецького твору [1].

У відомій праці Б.П. Михайлова «Вітрувій і Еллада» підкреслюється, що гармонія архітектурного твору в повноті свого звучання можлива лише у випадку, якщо Зодчий творить у тісній взаємодії з Природою, якщо матеріалом служить не лише дерево і камінь, але й краєвид, який він активно використовує [2]. В Одісеї описуються характерні образи різних типів житла - від гроту Каліпсо, що дав притулок закинутому бурєю Одісеєві, до гроту печери прекрасної Німфи, де за описом

"... ріс виноград, а на гілках тяжкі китяги звисали;
Світлим струмочком чотири джерельця стрімко спадали
Близько один від одного, туди і сюди звиваючись,
Навкруги зелені густі луки, фіалок і трав повні сочистих.
Якби ненароком зайшов туди і безсмертний Бог
- Здивувався б, і радість проникнула б в його серце.
Був зачарований і благовісник Богів – Аргус..." [3].

Архітектоніка містобудування, відображаючи характер урбанізаційних процесів кожної епохи на відповідному часовому зрізі, відображає водночас і архітектуру виднокраю, удосконалюючи чи корегуючи природний каркас ЗЕМЛІ, відповідно до характеристик кожного з її вимірів для потреб людини. Це стосується як континентів, так і їх окремих територіальних одиниць – місцевостей та місцинок на рівні як крупномасштабних природно-територіальних систем, так і окремих її локальних утворень.

До XVIII ст. термін «Архітектура виднокраю» («Ландшафтна архітектура») був невідомий [12]. Існувало поняття «Садово-паркове мистецтво», яке ніби впліталось в урбанізаційні процеси міст та їх передмість. Сади закладалися як приватні, обмежені для доступу композиційні утворення при замках, сакральних комплексах, палацах-резиденціях, віллах та звичайних садибах у вигляді геометрично спланованих просторів.

За Ф. Сен-Марком [4]: XVIII ст. – час землеробства – підпорядкування ритму природних законів, відчуття страху; "Вічне мовчання цих безконечних просторів лякає мене" (Паскаль); кінець XIX – початок XX ст. – час промисловості, бажання підкорити природу, відкриваючи закони управління природою; XX ст. (тепер уже і XXI ст.) – час – природи – дефіцит і незахищеність природного приросту перед наступом людини стає найдраматичнішою проблемою для майбутнього людини та її виживання. Наступає історичний момент протистояння між двома живими системами – Світом людини і Світом природи.

Адже урбаністи, починаючи з XIX ст., не дуже визнавали роль природного середовища. Наприклад, у "Афінській Хартії" 1933 р. поставлено п'ять проблем; 1) житло, 2) дозвілля; 3) праця, 4) рух транспорту, 5) історичні пам'ятки. І жодної уваги до біологічних аспектів міського життя. Природа чомусь ставала на перешкоді реалізації урбаністичних ідей. У майбутньому за людиною треба признати право на природу.

Чи існувала і чи існує сьогодні Львівська школа садово-паркового мистецтва?

Ми шукаємо відповідь на це запитання не лише з позиції сьогодення, а в першу чергу, розглядаючи архітектурну освіту у Львові та Національному університеті «Львівська політехніка». Архіви засвідчують дату – 270 років архітектурної освіти у Львові (1731 р.). Картографічні зображення Львова XVIII ст. дозволяють прочитати наше місто як МІСТО-САД [5]. Вже існує Перший міський сад - нинішній парк ім. Івана Франка - один із перших міських садів Європи та перший міський сад в Україні. Композиційний уклад парку ім. Івана Франка зберігає в собі пам'ять кількох епох: природні лани, які отримувє Львів за наказом Казимира Великого і Владислава Ягайла; один із них швидко перейшов у власність Львівських патрициїв Вольф-Шольцовичів у другій половині XVI ст.; наступний етап – реконструкція саду у стилі італійського ренесансу венеціанським консулом Антоніо Массарі, який, обладнавши парк, дарує його місту; у XVIII ст. підприємець Йоган Гехт переплановує його на манер композицій французького класицизму (1799 р.); а в 1850 роках головний садівник і директор міських садів Львова Кароль Бауер проводить радикальну реконструкцію занедбаного в той час Єзуїтського саду на взірць тогочасних англійських садових композицій. Він же автор багатьох інших об'єктів садово-паркового мистецтва Львова середини XIX ст., серед яких променада на Губернаторських валах (1863 р.), перший ботанічний сад при Львівському університеті, Личаківський цвинтар та інші [14].

Закладені у XVIII ст. на місці знищених оборонних мурів Львівські променади – Гетьманські та Губернаторські вали – ніби зняли довговічну облогу міста системою укріплень, і місто окутало себе зеленою короною вульок юридик, з імпазантною віяловою забудовою, з обов'язковими при ній вишуканими як за своєю композицією, так і набором рослин садами. З вершин львівського Бельведеру ця безконечна зелена шата сприймалася як феєрія львівського театру життя на фоні історичного силуету Знесінської височини з Високим Замком та горою Лева і філіграней дивовижних форм церковних бань, веж костелів, ратуші [13].

Це був час переходу львівського ренесансу, локалізованого переважно у середмісті та в окремих передміських ділянках, до львівської барокової і класицистичної архітектури, тоді як вся Європа була охоплена новим віянням в садово-парковому мистецтві - англійським натуралістичним мотивом. У садових композиціях європейської культури XVIII ст. перевага надавалася архітектурі не геометричних форм, а композиції натуральної краси природи Землі. Цьому сприяли такі чинники, як мистецтво живопису XVIII ст., вихід книг У.Чемберса про китайські сади [6], монографія до опрацювання парку К'ю [7]. Слід

зауважити, що ще в 1685 р., коли барокова композиція садів Андре Ленотра була в апогеї свого розквіту, з'явилась книга У.Темпля "The Garden of Epicurus", де автор особливу увагу звертає також на китайське садово-паркове мистецтво. Теоретичні трактати XVII-XVIII ст., серед яких англійські філософічні трактати Френсіса Бекона та наукові праці архітекторів Уільяма Кента, Хемфрі Рептона, Уільяма Гілпіна, а також трактати французьких філософів Рене Декарта, Ж. Жака Руссо та інших стимулювали народження нових мотивів у садово-парковому мистецтві: сентименталізму, неокласицизму, романтизму, врешті сецесії, яким завжди була співзвучна неоготика, неоренесанс, неокласицизм як окремі вкраплення до композиції ансамблю, разом з міфологією античного світу [8, 9].

Тому й не дивно, що Перша загальнокрайова виставка у Львові 1894 року до реалізації свого феєричного дійства архітектурного театру залучила видатних архітекторів львівської архітектурної школи та видатних майстрів львівської школи садово-паркового мистецтва. Керівником архітектурних пошуків образу та будівництва виставки був проф. архітектури Юліан Захарієвич – ректор Львівської політехнічної школи, він очолював і кафедру архітектури І архітектурного факультету [11]. А композицію садів розробляв і реалізував Арнольд Рьорінг - директор міських садів, головний садівник міста Львова, автор проекту Стрийського парку та головний його будівничий. Слід зауважити, що в той час Лісотехнічна школа входила до складу Львівської політехнічної школи.

Стрийський парк у Львові - це ніби заключний акорд епохи романтизму у львівській школі садово-паркового мистецтва. Тут А. Рьорінг використав мотив неокласицистичних композицій англійського архітектора Хемфрі Рептона з введенням регулярних композиційних елементів на виставковій терасі. Порівняно із романтично-сецесійною основою пластики нижніх партерових садів та бельведерів лісопаркового виднокраю на крутих схилах і амфітеатрах, що охоплюють долинний простір Стрийського парку, виставковий комплекс нагадував сади Версалю з його водяними партерами та фонтанами головної алеї – KORSO - обсадженої двома рядами лип. Арнольд Рьорінг заклад і сади вінця віллової забудови, що оточувала Стрийський парк з усіх боків. Сади при віллах особливо проглядалися з висоти підвісної дороги, прокладеної на відстані 200 метрів атракційної короткої прогулянки «в кошиках», з яких розкривалася і панорама Високого замку та Знесінської гряди загалом [10]. В кінці XIX ст. Місто отримує цілісну систему зовнішнього перстень міських садів і парків та віллової забудови, традиційної для історичного виднокраю Львова.

Наведені приклади засвідчують існування у Львові потужної садово-паркової школи з високим рівнем культури та інженерної думки як невід'ємної складової вищої школи урбаністики. І не останню роль при цьому зіграла львівська архітектурна освіта європейського рівня, що проіснувала включно до Другої Світової війни. Проте, на початку перших десятиліть XX ст. існували також тенденції до спрощення композиційних задумів, закладених ще в часи розквіту. Це спостерігається на прикладах еволюціонування форм партерних композицій Стрийського парку порівняно з кінцем XIX ст., поява лінійної планувальної структури бульвару вул. Академічної з двома рядами тополі берлінської в 30-х роках XX ст. як результат появи транзитних пішохідних потоків (прямолінійних), викликаних ростом населення та інтенсифікацією автомобільного транспортного руху в місті. Це була епоха конструктивістських ідей. XIX століття ж зафіксувало композицію м'яких форм партерових овалів, алейної мережі та букетної композиції насаджень, характерних як для творчості К. Бауера, так і А. Рьорінга.

За радянських часів Львівська архітектурна школа виїхала до Вроцлава. У Львові збереглося лише архітектурне відділення при інженерно-будівельному факультеті, куди набиралась одна група на кафедру архітектури, яку очолював професор Іван Багенський. Водночас було засновано Львівський лісотехнічний інститут, який готував і випускав інженерів лісового господарства на кафедрі дендрології, дуже вузької спеціалізації.

До програми навчання при кафедрі архітектури входив і лекційний курс "Озеленення", який спочатку читав А. Рудницький, а з 1962 року – Т. Максим'юк. Лише після відновлення кафедри містобудування, яку очолив доц., канд. арх. А. Рудницький (1971 рік), почав читатися курс "Ландшафтне проектування", а згодом "Ландшафтна архітектура". Цьому сприяла ще й поява навчального посібника "Курс ландшафтної архітектури" проф. Л.С. Залескої та книга Джона Ормсбі Саймондса "Ландшафт й архітектура" за її редакцією (М., 1964 рік). Треба відзначити, що в Україні в той час виходять українською мовою такі праці, як книга І. Косаревського "Парки України" та Л. Рубцова "Дерева і кущі в ландшафтній архітектурі" (К., 1965).

З 1992 по 1996 роки курс "Ландшафтна архітектура" був розрахований уже на 2 семестри із складанням іспиту. Це було цікаво і корисно для студентів, які здатні були оцінити професійно вагомість цієї дисципліни для подальшої діяльності архітектора. У цей час з'явилися програми лекційних курсів для магістрів і спеціалістів, серед яких "Дендрологія" (С. Тупісь), "Естетика ландшафтної композиції міст" (Т. Максим'юк, І. Файдула), "Ландшафтно-просторова організація" (С. Тупісь), "Еколого-ландшафтні концепції" (Ю. Сабан), «Малі форми ландшафтної архітектури» (Г. Шульга), «Ландшафтознавство» (Г. Шульга), "Ландшафтне проектування" (Т. Максим'юк, С. Тупісь).

Історія сучасної львівської архітектурної школи тісно пов'язана із функціонуванням при Політехніці з 1959 року Студентського проектно-конструкторського бюро (СПКБ). Така інституція сприяла взаємозв'язку навчального процесу, науки і практики. Першими об'єктами реального студентського проектування під керівництвом викладачів кафедри були спортивно-оздоровчі табори в Алушті Кримської області (В. Кравцов, Т. Максим'юк), с. Морському Миколаївської області (В. Капелюжний, Т. Максим'юк, студ. А. Жирнов) та Славському в Карпатах (В. Блюсюк, студ. М. Трач та інші). У той же час велося проектування та будівництво навчальної бази та студмістечка ЛПІ.

Обласна містобудівельна рада у м. Сімферополі відзначила в 1965 році генеральний план розвитку табору "Політехнік" в Алушті як новий ландшафтно-містобудівельний напрямок у проектуванні (автори: В. Кравцов, Т. Максим'юк). Праця над проектуванням і будівництвом садів табору продовжувалась і після завершення будівництва спального корпусу за проектом В. Кравцова у співавторстві з І. Петришиним та за активної участі студентів. Сади при спальному корпусі та аванзони головного входу в табір будувалися за участю студентів і викладачів під час практики та у часі канікул. Доречно сказати, що студенти II курсу (староста О. Троцюк), будуючи сади, виконували столярні роботи для виготовлення садових тумб та лав, опалубки для залізобетонного переливу каскаду водяних басейнів, студенти-старшокурсники підбирали камінь в кар'єрах Кримських гір. Автори проекту і керівники практики ст. викладачі кафедри містобудування В. Кравцов і Т. Максим'юк працювали на будівництві пліч-о-пліч із студентами. Будівельно-технологічними роботами керував М. Бродський – сьогодні начальник табору. Цьому сприяли начальник СПКБ В.Лясковська, проректор С. Жерновий, головний архітектор міста Алушти І. Семеняка (а потім випускник Львівської політехніки М. Купрій). Після екскурсії по наших

новозбудованих садах І. Семеняка склав угоду з СПКБ ЛГО та кафедрою містобудування на виконання теми ландшафтного розвитку Великої і Малої Алушти. Студенти, які працювали над будівництвом садів та проектними розробками, виконували натурні обстеження та картографічні дослідження до аналізу просторової структури природного каркасу Алуштинської долини. Серед студентів, що працювали в СПКБ, бажано назвати М. Трача і особливо Р. Грома та В. Марченка, які пізніше під керівництвом В.Кравцова виконали дипломний проект Печерного ресторану та мотелю в м. Мукачево (1970 р.).

Згодом студенти Олег Ляковський, Костянтин Малярчук, Роман Овчарек, Ігор Ходай, Олександр Троцюк – активні будівничі Алуштинських садів – захищали дипломні проекти розвитку спортивно-оздоровчого табору «Політехнік» в Алушті та системи садів набережної пішохідної зони. Зоряна Балагурак захищала дипломну тему «Ландшафтний розвиток Алуштинської долини», Ігор Максим'юк та Алла Шамотко розробляли дипломи на Львівську тематику: «Ландшафтна організація урбанізованого ядра м.Львова», «Тридцятикілометрова контактна зона урбанізованого ядра м.Львова» на замовлення Я. Новаківського від Львівського філіалу «Діпромiст». Керували цими дипломними проектами старші викладачі кафедри містобудування В. Кравцов, Т. Максим'юк. Період 1970–80-х років у Львові відзначився новою хвилею активних заходів щодо збереження, охорони та розвитку історичних парків – пам'яток садово-паркового мистецтва, а також інших загальноміських паркових територій, садів та пам'яток природи. Топогеодезичні вишукування виконувалися з особливою вимогою щодо подеревної фіксації насаджень, використовувалися і матеріали аерофотографування.

В 1970 році асистент кафедри архітектури Т. Максим'юк у співавторстві з Я. Новаківським виконує ландшафтний розділ до ПДП центральної частини міста Львова. В 1972 році кафедра містобудування отримує від Львівських реставраційних майстерень завдання на виконання реального дипломного проекту «Палацово-парковий ансамбль в Підгірцях Львівської області». Дипломна робота ст. П. Сметани під керівництвом Т. Максим'юк та А. Новаківського на конкурсі-огляді в Москві отримала диплом I ступеня з відзнакою. Подібна тема була розроблена в 1986 році – «Ландшафтно-історичний комплекс Звенигородської долини» з реставрацією древнього городища (ст. Н. Лукомська, керівники Т. Максим'юк, М. Бевз). Обидві праці розглядали історичний об'єкт в умовах природно-історичного виднокраю з глибоко опрацьованою методикою наукових досліджень.

Слід відзначити, що в 1976 році у Львові вперше за весь післявоєнний період з'явилася посада ландшафтного архітектора міста - головного садівника. Кафедра містобудування в 1977 році отримує замовлення на реальні дипломні теми: реконструкція Стрийського парку та найдавнішого міського саду - парку ім. Івана Франка у Львові. До опрацювання цих тем були залучені кращі студенти, які уже працювали в СПКБ – Віра Іванечко, Ігор Іванечко та Микола Бевз під керівництвом старших викладачів В. Кравцова та Т. Максим'юк. Було розгорнуто програми наукових досліджень, починаючи з 1977 року. Залучалися студенти різних курсів, навіть геодезичну та обмірну практику студенти проходили на базі нижніх партерових садів Стрийського парку. До співпраці залучено було і кафедру дендрології Львівського лісотехнічного інституту для виконання розділу ландшафтно-таксації, інвентаризації насаджень, фенологічних спостережень за сезонними змінами паркових фітоценозів їх санітарного стану під керівництвом зав. каф., доц. З. Герушинського, проф., д-ра. біол. наук С. Шевченка. До виконання робіт залучені були ст. наукові працівники А. Хазанова, К. Катаною, Г. Любінська, майбутній ректор Лісотехнічного інституту В. Кучерявий.

Розділ геоморфологічних досліджень та геологічної будови виконував с.н.с. кафедри фізичної географії Львівського державного університету ім. Івана Франка Ю. Зінько, а ґрунтопокривну рослинність досліджували студенти кафедри морфології рослин під керівництвом доц, канд. біол. наук С. Цибуха. Геоботанічні дослідження виконані Інститутом геоботаніки АН України під керівництвом проф., д-ра біол. наук С. Стойка.

До розробки проектної документації, а також реалізації в натурі залучались кращі студенти факультету. Реставрація нижніх партерових садів, будівництво водного каскаду та малого бельведеру Стрийського парку, розарію на його Верхній виставковій терасі з реконструкцією головної алеї виконувалися за участю студентів і молодих спеціалістів-випускників архітектурного факультету, серед яких були К. Малярчук, Р. Овчарек, В. Дідик, І. Мурин, згодом В. Следзь та інші. У процесі земляних робіт на каскаді відкрили існування п'яти каптажованих джерельних криниць, збудованих за принципом дубового дерев'яного зрубу 100 років тому. Руками тих же студентів їх було розчищено і реставровано. Така програма передбачала створення унікальних умов для здобуття професії архітектора і дозволяла кожному студенту пройти через специфіку «кухні» архітектури виднокраю з її історичними традиціями львівської школи садово-паркового мистецтва. Студент міг при цьому зрозуміти і відчути власними руками фактуру, форму матеріалу, побачити результати власної праці, втіленої в реальному задумі. Колишні студенти сьогодні стали відомими архітекторами, науковцями, педагогами. Так відроджувалася жива справа підготовки архітекторів високої кваліфікації, зокрема архітекторів виднокраю. Культура саду завжди була відбитком культури суспільства. Тому проблема державницького ставлення до культури садово-паркового мистецтва вельми актуальна і сьогодні, і не лише у Львові, але й у всій Україні.

Звісно, що архітектура завжди вимагала великих капіталовкладень, особливо садово-паркова архітектура, яка вимагає постійного догляду. Але не віриться, що не можна було до сьогодні зберегти квіткове господарство при вул. Динамівській – Стрийській. Трест Зеленого господарства міста ще до незалежності України позбувся усіх розсадників. Знищивши розсадники у Персенківці, місто, на жаль, не заклало жодного нового. Територія Кортумівки площею близько 90 га, яка за проектом, розробленим в СПКБ у 1989 році, пропонувалася як дендропарк "Флора Розточчя" з господарською зоною в 5 га. залишилася поза увагою зелентресту і міської влади і далі деградує. Напевно, як і в давні добрі часи, Львів має мати свого головного садівника, якими були Кароль Бауер, Арнольд Рьорінг в кінці XIX ст. На зламі XX-XXI ст. Львів повинен піднятися до вимог часу з вирішення проблем виднокраю міста. Можливо, тоді оживуть в своїй історичній неповторності і Стрийський парк, і парк ім. І. Франка, і Високий Замок, і Святоюрські сади та багато інших садів і парків. Тема ансамблю Святоюрського собору розроблялася ст. Т. Мороз у 1992 році під керівництвом Т. Максим'юк та М. Бевза.

На зорі своєї державності Польща щороку організовувала Міжнародні східні торги на верхній терасі Стрийського парку. Організація подібних міжнародних виставок в умовах сьогодні є не менш актуальною, оскільки сприяла би вирішенню проблем садово-паркової архітектури Львова, а, можливо, й створенню економічних передумов для цього. Дипломна робота О. Каракоя "Відродження виставкової функції на верхній терасі Стрийського парку" (керівник – Т. Максим'юк) на Київському конкурсі-огляді дипломних проектів архітектурних шкіл України у 1997 році отримала диплом I ступеня, а потім

переросла в тему магістерської праці, виконаної під керівництвом доц., канд. арх. Ю.І. Криворучка та ст. викл. Т. Максим'юк. У 1998 році на кафедрі містобудування виконані дві вагомні дипломні теми: "Державний заповідник Личаківський цвинтар (дипл. А. Файдула, О. Пундор, А. Галабудьо, кер. І. Файдула) на замовлення дирекції історико-архітектурного заповідника та "Парково-палацовий ансамбль в с. Оброшино" (дипл. Т. Байцар, кер. Т. Максим'юк), що на конкурсі ІСОМОС ім. Я. Захватовича у Варшаві отримала відзнаку і грошову премію. Обнадійливою у становленні і збереженні львівської школи архітектури виднокраю та садово-паркового мистецтва є розробка програми до спеціалізації "Ландшафтна архітектура" кафедри містобудування (автори Ю. Криворучко, Г. Шульга, І. Русанова, Т. Максим'юк). Як результат, усі дипломні роботи, подані кафедрою на конкурс-огляд в м. Макіївці у 2000 році, отримали дипломи I ступеня. В аспекті ландшафтної тематики треба відзначити тему "Ботанічний сад в м. Івано-Франківську" (дипл. О. Шпаковський, кер. В. Дідик, Ю. Криворучко), а також теми на рівні бакалаврату – історичні міста Галичини та Велика Ялта (кер. Ю. Криворучко, Г. Шульга, С. Тупісь, Н. Соснова).

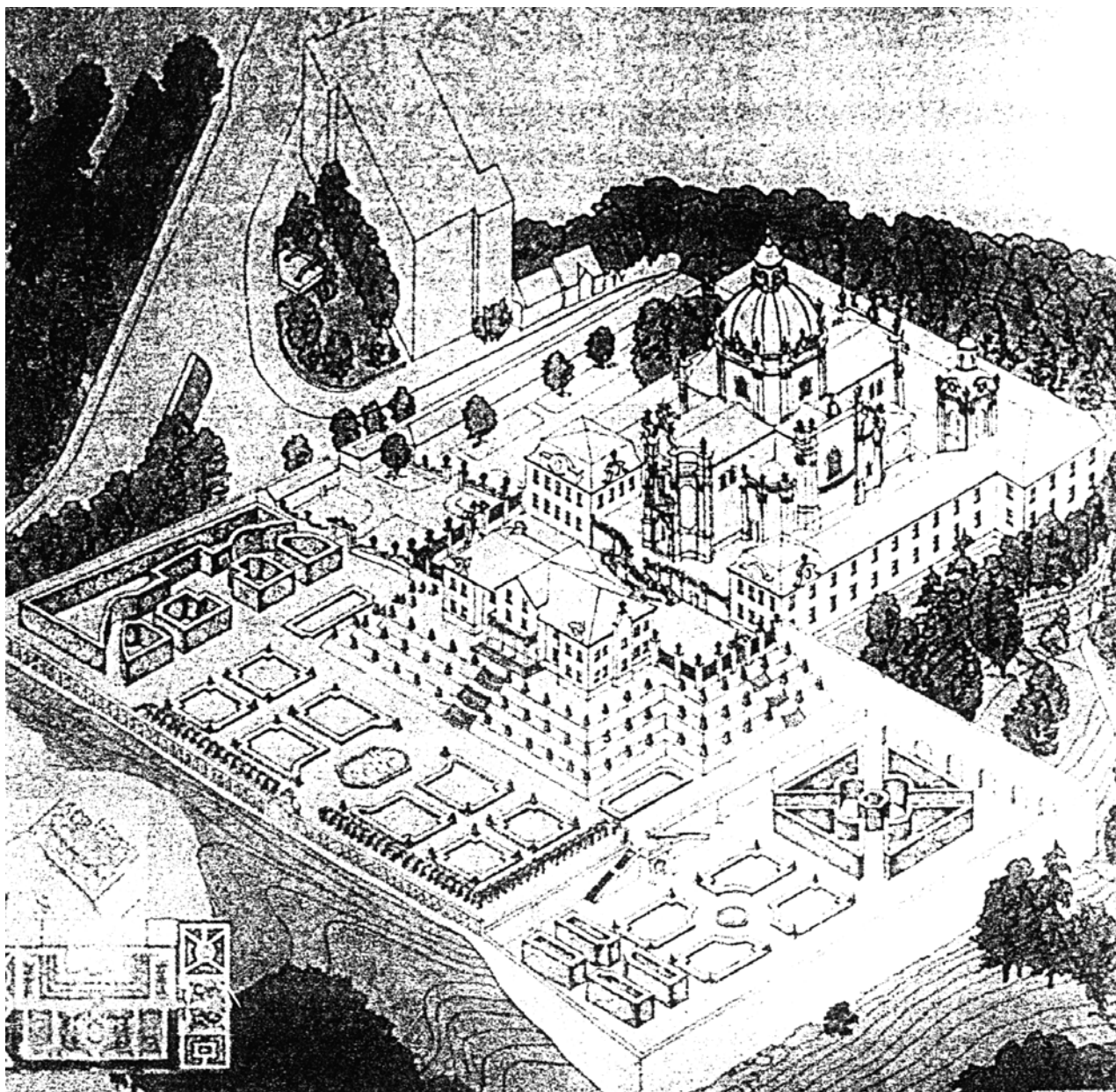
Бажано відзначити ще одну дуже масштабну для Львова тему – "Генеральний план розвитку регіонального природно-історичного парку Знесіння (площа парку 420 га, а в межах охоронної зони - понад 900 га.), який було виконано і погоджено в 1996 році авторською групою під керівництвом ст. викл. кафедри містобудування Т. Максим'юк та С. Тупіся. Початок робіт веде свою історію ще з 1989 року в ПКО "Львівська Політехніка", які були пов'язані з проектом упорядкування цвинтаря на Старому Знесінні.

Кафедра містобудування продовжує працювати над темами об'єктів відкритої архітектури історичного виднокраю Львова та інших міст. Термін "відкриті території" – узагальнене поняття незабудованих територій, об'єкти відкритих територій формують континуальність, безперервність системи садів і парків та інших природних комплексів, що становлять природний каркас міста.

Дослідження відкритих територій було виконано у магістерській праці Ірини Олеш (1999 р.) та Ірини Гірняк (2000 р.) під керівництвом Тетяни Максим'юк, старшого викладача кафедри містобудування і велося в аспекті аналізу стану функціонально-планувальної організації та архітектурно-планувальної композиції в динаміці історичного розвитку об'єктів садово-паркового мистецтва, що формує тканину природно-територіальних комплексів центральної частини Львова [15].

Об'єктом досліджень було взято місто як система відкритих територій і проаналізовано динаміку змін на різних етапах історичного розвитку до сучасності та виконано кількісний порівняльний аналіз тих змін на макрорівні. Це дозволило визначити межі центральної частини з територією, віднесеною до Всесвітньої історичної спадщини, що знаходиться під охороною ЮНЕСКО, а відтак її охоронною зоною. Дослідження велися на рівні інвентаризації сучасного стану кожного об'єкта з фотофіксацією та порівняння з архівними дослідженнями композиційного укладу та історичними прикладами європейської культури саду. Велика увага була спрямована на методику визначення стратегії дій : реставрація, реконструкція чи модернізація. Серед об'єктів садово-паркового мистецтва та природно-заповідного фонду особливого ставлення до себе та повернення втраченої атракційності вимагають в першу чергу ансамбль садів на Святоюрській горі – бароковій скелі, історичної променаді разом з Високим Замком, інші

ансамблі сакральних комплексів, які, на жаль, ще до сьогодні не всі використовуються за призначенням, міські сади включно з парком І. Франка, який треба розглядати в комплексі із Святоюрською горою та парком на Цитаделі – пам'яткою оборонної архітектури ХІХ ст. та навіть і садом НУ "Львівська політехніка" з внутрішньоквартальними садами навколишньої забудови. Усі вони за сучасним станом близькі до руїни, особливо з позиції культури саду європейського рівня. Тут бажано було би висловити міркування щодо створення у Львові Департаменту збереження, охорони та відтворення відкритих територій міста Львова як об'єктів садово-паркового мистецтва і вилучити їх з підпорядкування департаменту комунального господарства.

Пропозиція до реставрації садів Святоюрського ансамблю. Автори – Т. Максим'юк, І. Гірняк

Кафедра працює, і небезуспішно, і над архітектурою саду при нових садибах (С. Тупісь, Т. Максим'юк). Формується ботанічний сад державного університету в м. Івано-Франківську, закладений авторським колективом кафедри в 1997 році – Юрій Криворучко, Степан Тупісь, Володимир Дідик. Сад поєднує в собі функції: науково-дослідну, культурно-просвітницьку, екологічну, рекреаційну, природоохоронну, культурологічну, моніторинг навколишнього середовища.

Вимагає до себе уваги архітектурної управи міста і ландшафтна карта (карта виднокраю) Львова, закладена ще “Програмою комплексного благоустрою та озеленення м. Львова” згідно з постановою Міської Ради народних депутатів за № 30 від 26.01.1988 р. За цією Програмою виконувалися і фінансувалися надзвичайно важливі для міста і його мешканців задачі – охорона і збереження згідно з законодавством пам'яток садово-паркового мистецтва та їх охоронних зон, визначення і охорона пам'яток природи: джерел, потоків, ставків, водоспадів; вивчено гідрографію міста, обстежено і зааспартризовано 140 джерел; виявлено пам'ятки геології, гідрографії, геоморфології, ботанічні пам'ятки; пам'ятки археології.

Сади, як і малі діти та й усі люди, вимагають до себе повсякденної уваги, любові, ласки, сонця і дощу, без яких вони вмирають. Сад – то постійно відкрита книга таїн і можливостей людської радості життя.

Школа архітектури виднокраю, як і школа архітектури урбаністики постійно знаходяться в пошуках шляху свого наукового удосконалення, закладеного ще в історії розвитку філософії життя людини та її потреб постійного почуття комфорту як зовнішнього, так і внутрішнього, духовного, що й вимагають закони життя природи.

1. Рескин Дж. *Лекции об искусстве*. Пер. П.С. Коган, М. 1900, С. 127. 2. Михайлов Б.П. *Витрувий и Эллада. Основы античной теории архитектуры*. М. 1967, С.14–15. 3. Гомер. *Одісея, пісня XXII, вірші 205–211*. 4. Ф. Сен-Марк. *Социализация природы*. М, 1977, С. 47, 54. 5. Десфіл. *План м. Львова 1766 р*. Ф. 742, Оп. 1, Спр. 870а, УДА м. Львів. 6. William ChamBegg. *Designs for Chinese buildings*. London, 1757. 7. William ChamBegg. "Plans, elevations, sections and perspectives at Kew in Surrey" (1763.), "Dissertation. ... on Oriental Gardening" (1772). 8. Longin Maidecki. *Historia ogrodow*. Warszawa. 1972. S. 283–334. 9. Саваренская Т.Ф. *Западноевропейское градостроительство XVII–XIX вв. Эстетические и теоретические предпосылки*. М., 1987. С.8–50. 10. Максим'юк Т., Караконь О., Криворучко Ю. *Планувальні ідеї відродження виставкової функції Верхньої тераси Стрийського парку у Львові*. Ж. "Будуємо інакше" № 4–5. 1998, С. 6–9. 11. Липка Р. *Львівська архітектурна школа - її роль та етапи розвитку*. *Архітектура Галичини XIX–XX ст.* Львів. 1996, С. 99–107. 12. Максим'юк Т. *Архітектура простору рідного краю та її озвучення рідною мовою. Проблеми термінології*. *Вісник ДУ "Львівська політехніка" № 336 Слово-Світ* 98. Львів. С.215–217. 13. Максим'юк Т., Дідик В. *Культура традицій в композиції просторів системи історичного виднокраю Львова*. *Вісник ДУ "Львівська політехніка" Архітектура*. Львів, 1999. С. 135–140. 14. Максим'юк Т., Бевз М. *Парк Вольф-Шольцовичів (XVI ст.) – парк ім. Ів. Франка (сьогодні)*. *Часопис "Галицька брама" травень – 96. № 15 Архітектурна спадщина*. С. 21. 15. Максим'юк Т. *Атрактивність відкритих територій*. *Часопис "Галицька брама" № 1–2 (60–62) січень–лютий 2000. С. 23.*